

3 (Sem-5/CBCS) SKT HC 2

2023

SANSKRIT

(Honours Core)

Paper : SKT-HC-5026

(Sanskrit Grammar)

Full Marks : 80

Time : 3 hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

UNIT—I

(General Introduction to Vyākaraṇa, Śivasūtra,
Paribhāṣā, Sandhi)

(Marks : 20)

1. Answer the following questions as directed : $1 \times 3 = 3$

यथानिर्देशं निम्नलिखितप्रश्नानामुत्तरं प्रदेयम्—

(a) The close proximity of the letters be called
as _____.

(Fill in the blank)

वर्णानाम् अतिशयितः संनिधिः _____ इति उच्यते।

(रिक्तस्थानं पूरयत)

(b) How many internal efforts are there in Sanskrit Grammar?

संस्कृत-व्याकरणे आभ्यन्तरप्रयत्नाः कतिविधाः सन्ति?

(c) By the Sūtra 'वृद्धिरादैच्' the letters _____ are termed 'Vṛddhi'.

(Fill in the blank)

'वृद्धिरादैच्' इति सूत्रेण _____ वर्णाः वृद्धिसंज्ञकाः भवन्ति।

(रिक्तस्थानं पूरयत)

2. How many Ayogavāhas are there in Sanskrit alphabet? Write their names. 2

संस्कृतवर्णमालायाम् अयोगवाहाः कतिविधाः सन्ति? तेषां नामानि लिखत।

3. Write short notes on any two of the following : 5

अधस्तनेषु द्वयोः संक्षिप्तटिप्पणी विधेया—

प्रातिपदिकम्; उपसर्गः; सम्प्रसारणम्; विभाषा।

Or / अथवा

Elucidate the idea contained in the following sentence :

अधोलिखित-वाक्यस्य आशयः स्पष्टीक्रियताम्—

“प्रत्याहारेष्वितां न ग्रहणम्।”

4. Explain with examples any two of the following : 10

अधोलिखितेषु सोदाहरणं सूत्रद्वयं व्याख्यायताम्—

आद् गुणः; एङि पररूपम्; ईदूदेद् द्विवचनं प्रगृह्यम्; एङः
पदान्तादति।

Or / अथवा

Assess the 'Ratnamālāvyākaraṇa' as a non-Pāṇinian Sanskrit Grammar.

अपाणिनीय-व्याकरणरूपेण 'रत्नमालाव्याकरणं' सविस्तरम्
आलोच्यताम्।

UNIT—II

(Nātvavidhi and Ṣatvavidhi)

(Marks : 10)

5. Write the correct forms of any ten words from the following : 5

अधस्तनेषु दशपदानां शुद्धं रूपं लेखनीयम्—

चतुर्नाम्/चतुर्णाम्; परिणमति/परिनमति; अक्ष्णा/अक्ष्ना;
मुष्णाति/मुष्नाति; वृणोति/वृनोति; मादृशानाम्/
मादृशाणाम्; वारिणे/वारिणे; वनिजः/वणिजः;
विपनिः/विपणिः; आभरनम्/आभरणम्; पोषनम्/पोषणम्;
रामेन/रामेण; क्षत्रियाणाम्/क्षत्रियानाम्; प्रभूताम्/
प्रभूणाम्; प्रसारनम्/प्रसारणम्।

6. Write the correct forms of any *ten* words from the following :

5

अधोलिखितेषु दशपदानां शुद्धं रूपं लिखत—

मञ्जूषा/मञ्जूसा; धनुसाम्/धनुषाम्; हवींसि/हवींषि;
 एतेसाम्/एतेषाम्; प्रावृषः/प्रावृषः; चन्द्रमसः/चन्द्रमषः;
 पितृसु/पितृषु; अभिषेचनम्/अभिसेचनम्; पूसा/पूषा;
 चिकीर्षा/चिकीर्सा; ज्योतिसा/ज्योतिषा; जिगमिषा/
 जिगमिसा; कविसु/कविषु; बहुसु/बहुषु; भिसक्/भिषक्;
 युवषु/युवसु।

UNIT—III

(Declension, Conjugation and Roots)

(Marks : 25)

7. Answer the following questions :

1×4=4

अधस्तनानां प्रश्नानामुत्तराणि लेखनीयानि—

- (a) Write the case-ending and number of the following words :

अधोलिखितयोः पदयोः विभक्तिं वचनं च लिखत—

विदुषि; मधुने।

- (b) Write the gender and case-ending of the following words :

अधस्तनस्य पदद्वयस्य लिङ्गं विभक्तिं च लिखत—

तिसृणाम्; यस्यै।

(c) What form the root 'कृ' takes in the first person plural number of लङ्लकार?

'कृ'-धातोः लङ्लकारस्य उत्तमपुरुषस्य बहुवचने किं रूपं भवति?

(d) Write the correct form of the root 'दृश्' in the second person singular number of लृट्लकार.

'दृश्'-धातोः लृट्लकारस्य मध्यमपुरुषैकवचने शुद्धं रूपं लिख्यताम्।

8. Answer the following questions :

2×3=6

निम्नलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत—

(a) Write the sixth case-ending declension of the word 'विद्यार्थिन्' and the seventh case-ending declension of the word 'राजन्' in all the three numbers.

'विद्यार्थिन्'-शब्दस्य त्रिषु वचनेषु षष्ठ्यन्तं तथा च 'राजन्'-शब्दस्य त्रिषु वचनेषु सप्तम्यन्तं रूपं लिखत।

(b) Fill in the blanks with correct declension (according to number) :

यथोचितं रूपाणि विलिख्य रिक्तस्थानं पूरयत (वचनानुसारम्)—

भवति _____।

तस्याम् _____।

साधोः _____।

पयः _____।

(c) Write the forms of root 'अस्' in लोट् in all numbers of second person.

'अस्'-धातोः लोट्लकारे मध्यमपुरुषे सर्वेषु वचनेषु रूपाणि लेखनीयानि।

9. Write the forms of either √स्था in विधिलिङ् in all numbers and all persons or the forms of √प्रच्छ् in लृट् in all numbers and all persons. 5

'स्था'-धातोः विधिलिङ्लकारे अथवा 'प्रच्छ्'-धातोः लृट्लकारे सर्वेषु पुरुषेषु वचनेषु च सर्वेषु रूपाणि लिखत।

10. Write any one of the following : 10

अधोलिखितयोः एकतरस्य उत्तरं प्रदेयम्—

(a) Decline 'किम्' in all विभक्तिस, वचनस and लिङ्गस.

'किम्'-शब्दस्य लिङ्गत्रये, सर्वासु विभक्तिषु, सर्वेषु वचनेषु च रूपाणि लिख्यन्ताम्।

(b) Write the feminine declension of the word 'श्रीमत्' in all विभक्तिस and वचनस.

'श्रीमत्'-शब्दस्य स्त्रीलिङ्गे सर्वेषु वचनेषु सर्वासु च विभक्तिषु रूपाणि लिखत।

UNIT—IV

(Vibhaktyarthaprakaraṇa and Samāsaprakaraṇa)

(Marks : 25)

11. Answer the following questions : 1×3=3

अधोलिखिताः प्रश्नाः समाधेयाः —

(a) The first word of समास is called _____ and the second _____.

(Fill in the blanks)

समासस्य प्रथमं पदं _____ कथ्यते अपि च द्वितीयं पदं _____ उच्यते।

(रिक्तस्थानं पूरणीयम्)

(b) Write the Sūtra which forms उपसर्जनसंज्ञा.

उपसर्जन-संज्ञा-विधायकं सूत्रं लिख्यताम्।

(c) The words without a gender and those with a definite gender are the examples of _____.

(Fill in the blank)

अलिङ्गा नियतलिङ्गाश्च _____ इत्यस्योदाहरणम्।

(रिक्तस्थानं पूरयत)

12. Define कर्म and state the विभक्तis used in कर्मकारक. 2

कर्मणः लक्षणं प्रदाय कर्मकारके प्रयुक्तायाः विभक्तेः उल्लेखः कार्यः।

13. Explain with examples, any two of the following Sūtras :

10

अधस्तनेषु सोदाहरणं सूत्रद्वयं व्याख्यायताम्—

ध्रुवमपायेऽपादानम्; सप्तम्यधिकरणे च; कर्मणा यमभिप्रेति स सम्प्रदानम्; षष्ठी शेषे।

Or / अथवा

Explain, with examples the following sentence :

अधोलिखितं वाक्यं सोदाहरणं व्याख्यायताम्—

“योग्यता-वीप्सा-पदार्थानतिवृत्ति-सादृश्यानि यथार्थाः।”

14. Expound and name the समासs in any five of the following :

10

अधस्तनेषु पञ्चानां विग्रहवाक्यं समासनाम च लिखत—

प्रत्यर्थम्; उपराजम्; चोरभयम्; पञ्चगवम्; कुपुरुषः;
भूतबलिः; सहरिः; धान्यार्थः; निर्मक्षिकम्।

Or / अथवा

Explain, with examples, any two of the following Sūtras :

अधोलिखितेषु सूत्रद्वयं व्याख्येयम्—

अव्ययीभावश्च; नदीभिश्च; कर्तृकरणे कृता बहुलम्;
तद्धितार्थोत्तरपदसमाहारे च।
